

Olli Mäenpää
27.3.2020

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys laeiksi työsopimuslain, merityösopimuslain ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 51 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 26/2020 vp)

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt minua arvioimaan, onko esityksen käsittely perustuslakivaliokunnassa tarpeen ottaen huomioon mitä asiantuntija Jaana Paanetoja on todennut lausunnossaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle säätämisyjärjestyksestä.

Esityksessä ehdotetaan työntekijän lomautusta edeltävää lomautusilmoitusaikaa lyhennettäväksi väliaikaisesti 14 päivästä viiteen päivään. Samoin väliaikaisesti lyhennettäisiin lomautusta koskevien yhteistoimintaneuvotteluiden kestoaikaa nykyisestä kuudesta viikosta tai 14 päivästä viiteen päivään. Ehdotuksen mukaan työnantajalla olisi lisäksi oikeus jatkossa lomauttaa määräaikaisessa työsuhteessa työskentelevä työntekijä samoilla edellytyksillä kuin työntekijä, jolla on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus. Koeaikaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että työsopimus voitaisiin koeaikana purkaa myös taloudellisella tai tuotannollisella perusteella.

Dosentti, OTT Jaana Paanetoja kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (25.3.2020) huomiota siihen, että ”[k]un esityksessä ehdotetut säännökset koeajasta ja määräaikaisen työntekijän lomauttamisesta koskevat myös sellaisia työsopimuksia, joista on sovittu ennen lain voimaantuloa, niillä puututtaisiin jo olemassa olevien sopimussuhteiden sisältöön.” Tämän vuoksi perustuslakivaliokunnan tulisi Paanetojan mukaan arvioida, missä järjestyksessä lait voidaan säätää.

Hallituksen esityksen perusteluissa tuodaan esiin se, että ehdotetut koeaikaa ja määräaikaisen työntekijän lomauttamista koskevat säännökset koskisivat myös sellaisia koeajan sisältäviä ja määräaikaisia työsopimuksia, joista on sovittu ennen lain voimaantuloa. Näin ollen ehdotettu sääntely puuttuu esityksen perustelujen mukaan näiden säännösten osalta olemassa olevien sopimussuhteiden sisältöön (s. 25).

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa (s. 25-26) on käsitelty ehdotettujen säännösmuutosten suhdetta perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuuden suojaan, joka perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä. Kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei kuitenkaan ole perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytän-

nössä muodostunut ehdottomaksi (ks. kokoavasti PeVL 30/2016 vp). Sopimussuhteisiin puuttuminen ei silti saa kohtuuttomasti heikentää sopimusosapuolten oikeusasemaa (PeVL 42/2006 vp, s. 4 ja PeVL 21/2004 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on arvioinut tällaistaikin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta (ks. PeVL 36/2010 vp, s. 2).

Nämä vakiintuneen perustuslakitulkinnan lähtökohdat tuodaan esiin esitykseen sisältyvissä säätämisjärjestysperusteluissa. Lisäksi perusteluissa arvioidaan perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta sitä, onko ehdotetuille säännösmuutoksille hyväksyttävät ja riittävän painavat perusteet. Arviointi kohdistuu myös siihen, ovatko ehdotetut säännösmuutokset suhteellisuusperiaatteen mukaisia ja sopeutuvatko ne Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin. Arvioinnit perustuvat riittäviin perusteluihin, ja niiden tuloksien voidaan katsoa sopeutuvan perustuslakivaliokunnan linjauksiin.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaan valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta, jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin on epäselvyyttä. Sopimussuhteiden pysyvyyttä koskeva perustuslakivaliokunnan vakiintunut tulkintalinja sekä hallituksen esityksen säätämisjärjestysperusteluissa esitetyt arviot ja näkökohdat huomioon ottaen lakiehdotusten perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin ei nähdäkseni ole epäselvyyttä, joka edellyttäisi lausunnon pyytämistä perustuslakivaliokunnalta.